

Szterija-darab magyar színpadon

Hazánkban a szláv színpadokon mindenütt játsszák Jován Popovicš-Szterija komédiáit. Eleven cselekményük, éles szatirájuk, húsból-vérből való alakjaik ma is közkedvelték teszik ezeket a színműveket a szerb színpadokon. Sőt mintha manapság, a népi kultúrörökség átértékelése idején, fokozottan feléjük fordult volna a figyelem. A nagyvárosi színházakban is játsszák; de a kisebb vidéki szláv színházak műsoráról le nem kerül Szterija neve. Ehhez a népszerűséghez az is hozzájárul, hogy — az egy »Rodolyubci« (Honfiak) című nagy szatiráját kivéve — kis létszámú szereplőgárda szükséges valamennyi Szterija-vígjáték bemutatásához. S a diszletek megoldásában sem állítja ez a nagyszerű szerző nehéz feladatok elé a szintársulatokat. Fontos szempont a Szterija-kultuszban az is, hogy az egyre szélesülő és sok új fiatal erőt mozgósító színjátszás nemzeti darabok tanulásával fejlődhet legeredményesebben. A mult alakjait meg-elevenítő saját népi színdarabok segítik a fiatal színjátszókat, hogy irodalmilag meghatározott és az életből egyszerűen le nem kopírozható alakok megformálásában jelentős tapasztalatokra tegyenek szert. A mult és jelen népi szokásai, típusai megelevenítésével, játszani tudása elmélyül a fiatal színészek. S már bátrabban foghat messzi vidékek, idegen népek, távoli korok színműbeli alakjainak színreviteléhez, életrekeltéséhez. (Sajnos, vajdasági magyar színjátszásunk még nem mindenben járja az ifjú színjátszók ilyenirányú nevelésének útját, főleg nem a műkedvelőszínjátszás. Nem elégszer szerepelnek a jóváhagyott magyar darabok sem a magyar amatőrszínpadokon. S ez föltétlenül műkedvelővezetőink hibája.)

A Szterija-darabok a föntebb említett tulajdonságaiknál fogva, nem jelentenek nagy nehézséget magyar színpadon való bemutatás szempontjából sem. S mivel a mai problémákat tárgyaló színművek és a népi-nemzeti magyar darabok tanulása mellett a testvéri szláv népek kultúrérdeményeinek közelhozása és ismertetése magyar amatőrszínjátszásunk, általában magyar színjátszásunk elsőrendű feladata, Szterija darabjainak is, jó fordításban, előbb-utóbb helyet kell foglalniok a vajdasági magyar színjátszás műsorában. Annál is inkább, mert Bánát multszázadi levegőjének föltámasztásával, nekünk vajdasági magyaroknak annyira közeli világot idéz színre minden Szterija-vígjáték.

Helyesen járt el a topolyai Járási Népszínház, amikor magyar színjátszócsoportja, mint az amatőrszínjátszás és a hivatásos színjátszás határán levő együttes, s fontos vidéki kultúrgócpon, Szterija-komédiát fordított magyarra és tűzött a műsorára. Ez a darab a »Fölfuvalkodott tökjej«. Ennek a darabnak színrehozatalával megkezdődött a Szterija-vígjátékok bemutatása magyar színpadokon.

Szterija magyarra fordítása egyáltalán nem tartozik a könnyű föladatok sorába. Nyelve még nem a Vuk Karadzics kiharcolta szerb népi nyelv, hanem bizonyos fokig a régi könyvirodalom műnyelvének és a népnyelvnek vegyülete. Ha most még — mint a »Fölfuvalkodott tökjej«-ben — különös és szándékoltan »parnasszusi« versezetet illeszt Szterija az egyik szereplő mondanivalójába, akkor csak nehezedik a feladat: a darab

átültetése más nyelvre, ez esetben magyarra. Lázár István fordítása sikeresnek mondható. A »Fölfuvalkodott tökføj« magyar szövege élvezhető színpadi nyelven készült.

A szélhámos főnnhéjazás verseit szlavjanoszerbszki-nyelvről egyszerűen lefordítani talán nem is lehet, valahogy másképpen kell azt magyarul visszaadni. A szlavjanoszerbszki irodalmi nyelv a múlt század első felében is csak az irodalomban és az ósláv liturgiában, meg az orosz nyelvben is jártas emberek számára volt jól érthető. Módot kellett a magyar fordítónak találnia, hogy ezt a szöveget magyar megfelelővel helyettesítse. A különös, de stílszerűen fellengős versezetet szellemes átköltéssel oldotta meg a fordító. A Ruzsicsics szájába adott álklasszikus hangszerelésű magyar versek is az üresfejű »levegőbe beszélés« megnyilatkozásai. De általában az egész fordítás ügyes és ötletes. Ötletes ott is, ahol az idegenmajmolás szerbesen elrontott nemzetközi kifejezéseit magyarul kicsavart megfelelőkkel kellett visszaadni. Egészen élvezhető ez a fordítás és a magyar színpadokon hasonszörű átültetéssel színrekerülhetnek mind a Szerijja-darabok.

* * *

A »Fölfuvalkodott tökføj« rendezését a topolyai Járási Népszínházban G a r a y B é l a , a szuboticei Magyar Népszínház rendezője vállalta, mint vendég. A rendelkezésére álló fiatal együttessel komoly munkát végzett. Az előadáson folyamatosan gördül a cselekmény. A szövegstudás biztos. Az egyes jelenetek jól kapcsolódnak egymáshoz. A jórésztben amatőr-színjátsszók előtt világos, hogy mondanivalójukban hol van az értelmi hangsúly. A rendezői részletek és a fordulópontok megállapítása szakavatott és az irányításban határozott kézre vall. A szatira sehol sem válik otrombasággá, még akkor sem, amikor az egyszerű alakok faragatlanságának következtében válik élessé és nyerssé. Az úrhatnamságba esett jómódú mesterné és a családjába furakodó tényérnyaló szakadatlan derűtséget keltenek viszketegségig kényeskedő álműveltségükkel. A földi kincsek után nyúló és égi magasztosságot szavaló költő pedig mintha a magyar közönség előtt termelt volna meg a jó rendezői megfogalmazásban. Az egészséges számítását képviselő szindarab alakoknak a gúnyalakokkal való összeütközését tömör, egybefogott cselekményű, pergő és kiegyensúlyozott előadásban hozta ki a rendező. Az izlésségre is mindvégig tekintettel volt.

A díszlettervezés J e n o v á c S z t e v á n stílusos munkája, aki a rendezői elképzelés és játékterv szerint egy színen oldja meg a darab cselekményének terét. A jelmezek jelezték a darab történésének idejét. Mind a díszletek, mind a jelmezek egy vidéki kis színház takarékos, de gondos munkálkodását igazolják és a cél elérésére megfelelő eszközöket jelentenek.

A maszkok a rendezői utasításoknak megfelelően, gondosan készültek. A maszkírozásban sem hiányosság, sem túlzás nem mutatkozott, s ez egy kezdő színház komoly erénye.

Ami a szereplők egyéni alakítását illeti, színészi hozzájárulásukat a rendezői elképzelés megvalósításához, itt már bizonyos különbségek mutatkoztak a teljesítményben. Az együttes játékából egy színjátsszó sem esett ki, s ez önfegyelemre, már elsajátított mértéktartásra utal.

D i m i t r i j e v i c s M a r a a színjátsszó együttes hivatásos magvának igazgatónöje játszotta Femát, a megszedült »majsztramnét«. Az amatőr-színjátsszónak Topolyán már régi erőssége volt Dimitrijevic Mara, amikor a hivatásos színjátsszós útjára tért, játékán érezhető is a tudás és rutin, de néha megingott biztonságában, s a mindennel törődő igazgatónö sietése csapott ki egyes jelenetek fordulataiból. Különben alakítása jó teljesítmény. Fema leányát, Evicát K a r n a M a r g i t adta, kissé halványan s nagyon is könyvívű e-ző beszéddel, ami elütött a többiek ter-

mészetes beszédjétől. Egyébként az együttes játékába illeszkedett. Mitárt, Fema bátyját tapasztalt és temperamentumos színjátészó, S n e i d e r D á n i e l alakította, Sneider jó figura volt, játéka is eléggé biztos, de néha birkózik a memóriájával, pedig láthatóan tudja a szöveget. Olykori megakadása egy-egy pillanatra bizonytalanságot vitt a többi szereplő közé. Vászót, Evica völegényét H u s z t a F e r e n c jelenítette meg. Szerepében inkább tüzes magyar, mint szerb legény volt, egyedül ezt kifogásolhatnánk különben ügyes alakításában. Érdekes figurát adott a tányérnyaló Sára szerepében F a r a g ó K l á r a. A mindig evésről ábrázoló alakot testileg is jól töltötte ki, csak a végső vereséget vette kissé egykedvűbben, mint kívánatos volna. Ruzsicsics, az olimpuszi rózsákat szagolgató, hozományvadász versfaragó K r á m e r R e z s ő tolmácsolásában szinte kicsúcsosodó teljesítménye az együttes színjátészásának. A nehéz szerepben ez a fiatal színjátészó egész komoly teljesítményekre való alkalmasságát bizonyította, habár egynéhányszor bizonyos egyhangúság lopódzott a különben lendületes játékába. A talpraesett papucsosinas, Jován szerepében G y ö r e J á n o s nagyon ügyes alakítást nyújtott, bár egyszer-másszor kiesett a primitív inaskodó hangból és finomabb hanghordozásba csapott át. Ettől eltekintve, szintén a társulat föltétlen fejlődőképes fiataljainak sorába tartozik. Ancsica cselédlány szerepében B a r n a E r z s é b e t lépett föl. Kissé jelentéktlenebb volt, mint a maisztramné-méltósága fejetejére állt házában lehetséges a cselédlánynak lennie, de a hízkelkedést és a pénzért kapkodó örömet jól mutatta be.

Pontosan, a behirdetett időben kezdődött az előadás. A Járasi Népszínház már megnevelte bizonyos fokig a közönségét. És semmiféle kicsinves technikai hiba nem volt észlelhető. Az előadásról a közönség fölüdült, jókedvvel távozott.

A topolyai színház ennek a darabnak a színrehozatalával is önálló útja erősítését, további fejlődését szolgálta és jó kezdeményezésre mutat példát a többi magyar amatőrszínháznak.

LATÁK ISTVÁN